

Van Geel

risico in dit dichtbevolkte land in zijn algemeenheid. Wij zullen nog dit jaar met een beleidsnota komen. Wij moeten dit moeilijke proces in de vingers krijgen. Wij hebben in het verleden wel beleid geformuleerd, maar het is voor het RIVM een majeure opgave geweest om in een raster van honderd bij honderd meter in beeld te brengen wat er feitelijk aan de hand was. Dat is buitengewoon relevant werk, omdat wij nu verfijnd kunnen sturen op risico in een nieuw model. Wij doen dat niet op een plek waar niemand woont, of waar er sprake is van een niet-relevante ontwikkeling, maar juist op de hotspots van het groepsrisicobeleid. Wij kunnen alle instrumenten inzetten, zoals de ruimtelijke ontwikkeling. Verder kunnen wij de instrumenten inzetten die te maken hebben met de wijze waarop wordt aangestuurd en aangevlogen. Wij hebben dus verschillende mogelijkheden om dit op te pakken. Het kan natuurlijk altijd veel sneller, maar er is een majeure taak verricht om zo ver te komen.

Ik ga ook even in op begrippen als risico en veiligheid. De heren Duivesteijn en Duyvendak hebben opgemerkt dat de veiligheid afneemt en dat het risico voor de burger toeneemt. Ik ontken dat dit iets met groepsrisico te maken heeft. Wij moeten zorgvuldig zijn met de terminologie die wij met elkaar gebruiken. Het een heeft niets met het ander te maken. Twee jaar geleden heb ik in een AO het volgende gezegd. Stel dat ik alleen in een polder woon met een bepaald plaatsgebonden risico. Als er dan iemand naast mij komt wonen, loop ik als persoon nog steeds hetzelfde risico en geldt voor mij hetzelfde veiligheidsniveau. Het groepsrisico is echter toegenomen. Als wij dat door elkaar gaan halen, wekken wij de indruk dat het groepsrisicobeleid iets te maken heeft met de individuele veiligheid van mensen. Dat wil ik niet horen. Ik vind dat geen correcte manier om een bepaalde sfeer op te roepen. Groepsrisico heeft te maken met de omvang van een ramp en met de kans op maatschappelijke ontwrichting. Dat is een andersoortige discussie, en voor de zuiverheid wil ik daar nog een keer op wijzen.

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Dat is heel zuiver geformuleerd, maar wij zijn het beiden eens met de conclusie van het RIVM dat het

groepsrisico is verdubbeld. Dat is gewoon een evident feit.

Staatssecretaris **Van Geel**: Ja, daarover bestaat geen enkele twijfel, maar ik heb twee jaar geleden al de stelling ingenomen dat dit het geval zou zijn. Hoe betreurenswaardig het ook is, deze stelling is alleen maar bevestigd. Het is jammer dat deze ontwikkeling niet is bij te sturen. De brief van de minister-president is mede namens mij gestuurd. In het milieubeleid worden normen opgerekt, en die lijn zouden wij ten principale niet moeten volgen. Dat is echter iets anders dan je ogen sluiten voor zaken die apert niet kunnen of onduidelijk zijn. Neem de norm voor fijn stof. Ik heb ook van de milieubeweging brieven gekregen, waarin staat dat men snapt dat het op een bepaalde manier is afgesproken en niet kan. Wij moeten dat benoemen, en duidelijk maken dat wij de andere normen absoluut willen realiseren. Wij moeten duidelijk zijn in wat niet kan, en hard en straf zijn in wat wel kan, en dat daadwerkelijk uitvoeren.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik stel voor, aanstaande dinsdag over het wetsvoorstel en de ingediende motie te stemmen.

Daartoe wordt besloten.

Aan de orde is het **debat** naar aanleiding van een algemeen overleg op 16 juni 2005 over **coëxistentie van gg-gewassen, conventionele gewassen en biologische gewassen**.

De **voorzitter**: voor alle zekerheid zeg ik nog maar eens dat wij deze laatste twee weken voor het reces het systeem hanteren van alleen het indienen van een motie, met hoogstens een heel korte verhelderende vraag aan de indiener van de motie, gevolgd door de reactie van de bewindslieden.

Het woord is aan mevrouw Van Velzen.

□

Mevrouw **Van Velzen** (SP): Voorzitter. Wij zijn het debat begonnen met een citaat van de

commissie-Terlouw, die stelde dat Nederland eigenlijk te klein is voor de teelt van transgene gewassen. Ik heb een motie meeondertekend van collega Rouvoet, die dit aan de orde stelt. Mijn fractie is niet overtuigd van de voordelen van de introductie van gentechologie. Wij vinden dat het convenant dat voorligt niet ver genoeg is uitgewerkt. Met name op het gebied van de vervolgschade ontbreekt een juridisch kader. Daarover dien ik straks een motie in.

Dan kom ik nu op het schadefonds. Ik heb de minister herhaaldelijk gevraagd om te komen met een kosten-batenanalyse, om daarmee verantwoording af te leggen over de vraag waarom de overheid daarvoor input zou leveren. Ik ben van mening dat degene die iets introduceert en dus de lusten heeft, ook de lasten op zich zou moeten nemen. In ons jargon noemen wij dat het principe van "de vervuiler betaalt". Ook daarover dien ik een motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de commissie-Van Dijk een advies heeft uitgebracht over de wijze waarop in Nederland omgegaan moet worden met ongewenste vermenging van traditionele gewassen en genetisch gemodificeerde gewassen;

overwegende dat de commissie voorstelt een schadefonds in te stellen voor onverhoopte calamiteiten en dat dit fonds via product-schapheffingen door alle agrariërs gevuld zou moeten worden en dat het kabinet al heeft toegezegd ook een financiële bijdrage te leveren;

van mening dat die agrariërs en zaadveredelaars die kiezen voor het gebruik van gentechologie zowel de baten als de lasten zelf moeten dragen vanuit het principe "de vervuiler betaalt";

verzoekt de regering, het principe "de vervuiler betaalt" toe te passen op het coëxistentiebeleid, erop toe te zien dat het schadefonds gevuld wordt door die delen van de sector die baat hebben bij de toepassing van gentechologie en zelf geen bijdrage te leveren aan het

Van Velzen

coëxistentieschadefonds,
en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Van Velzen. Naar mij blijkt, wordt zij voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 9 (29404).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de commissie-Van Dijk een advies heeft uitgebracht over de wijze waarop in Nederland omgegaan moet worden met ongewenste vermenging van traditionele gewassen en genetisch gemodificeerde gewassen;

overwegende dat er ook andere vormen van schade op kunnen treden;

overwegende dat partijen geen overeenstemming hebben bereikt over deze gevolgschade;

overwegende dat het niet reëel is om te verwachten dat betrokkenen er gezamenlijk uitkomen zonder dat er een juridisch kader wordt vastgelegd;

overwegende dat onduidelijk is welke van beide partijen de bewijslast aan moet voeren;

van mening dat beide partijen gebaat zijn bij helderheid over het juridisch kader rond aansprakelijkheid;

verzoekt de regering, een wettelijke basis te creëren voor juridische aansprakelijkheid bij schade door de teelt en verwerking van genetisch gemodificeerde gewassen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Van Velzen. Naar mij blijkt, wordt zij voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 10 (29404).

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Voorzitter. Na het overleg van vorige week dien ik mede namens een aantal collega's een viertal moties in,

in lijn met de inbreng die ik heb geleverd. Tijdens het overleg heb ik onder andere benadrukt dat er een ketenbrede regeling voor coëxistentie moet komen. Zolang die er niet is, moeten wij onzes inziens niet overgaan tot de introductie van ggo-teelt op het vrije veld. Daarom dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat vanwege het onomkeerbare karakter van de introductie van ggo-teelten in een open landbouwsysteem een dergelijke beslissing vanuit het voorzorgprincipe dient te worden beoordeeld;

overwegende dat het voorzorgprincipe ook recht doet aan het respecteren van de keuzevrijheid van zowel producenten als consumenten om blijvend een fundamentele keuze voor ggo-vrije teelten en producten te kunnen maken;

overwegende dat de afweging om daadwerkelijk tot introductie van ggo-teelten over te gaan pas verantwoord kan worden gemaakt wanneer binnen de gehele productie- en verwerkingsketen duidelijk is of en hoe de scheiding van ggo-vrije en ggo-houdende producten blijvend kan worden gegarandeerd;

verzoekt de regering, zolang niet duidelijk is of en hoe binnen de gehele productie- en verwerkingsketen de scheiding van ggo-vrije en ggo-houdende producten blijvend kan worden gegarandeerd, geen medewerking te verlenen aan de introductie van ggo-teelten op het vrije veld,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Rouvoet, Duyvendak en Van Velzen. Naar mij blijkt, wordt zij voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 11 (29404).

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Tijdens het overleg heb ik ook gesteld dat de keuzevrijheid voor boer en consument behouden moet

blijven en gewaarborgd moet worden. Daartoe dien ik volgende drie moties in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat voor producten die een bepaald percentage ggo's bevatten Europese regels gelden ten aanzien van tracerings- en etikettering;

overwegende dat deze regels niet gelden voor producten afkomstig van dieren die zijn gevoerd met ggo-veevoer dat zelf wel onder de tracerings- en etiketteringsplicht valt;

verzoekt de regering, voorstellen te ontwikkelen en binnen de Europese Unie aan de orde te stellen op grond waarvan ook de producten, afkomstig van dieren die gevoerd zijn met veevoer dat als zodanig aan de Europese tracerings- en etiketterings-eisen moet voldoen, aan deze Europese tracerings- en etiketterings-eisen moeten voldoen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Rouvoet, Duyvendak en Van Velzen. Naar mij blijkt, wordt zij voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 12 (29404).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat voor producten die een bepaald percentage ggo's bevatten Europese regels gelden ten aanzien van tracerings- en etikettering;

overwegende dat de huidige Europese regelgeving onvoldoende waarborgt dat ggo-veevoer en ggo-vrij veevoer gescheiden in de Europese havens worden aangevoerd;

overwegende dat door deze handelwijze de keuzevrijheid van boeren die over ggo-vrij veevoer willen kunnen blijven beschikken ernstig wordt ondermijnd;

Rouvoet

verzoekt de regering, voorstellen te ontwikkelen op grond waarvan de aanvoer en verwerking van veevoer zowel van buiten als vanuit de Europese Unie strikt kan worden (blijven) gescheiden in een ggo-vrije en een ggo-houdende stroom, en daarbij een zodanige kostentoedeling te hanteren dat het aantrekkelijk blijft een ggo-vrije veevoerstroom in stand te houden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Rouvoet, Duyvendak, Waalkens en Van Velzen. Naar mij blijkt, wordt zij voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 13 (29404).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat vanwege onzekerheid omtrent het antwoord op de vraag of binnen open landbouwsystemen de keuzevrijheid van zowel producenten als consumenten op den duur nog is te waarborgen, in veel Europese landen grote regio's of bijna het gehele landoppervlak tot ggo-vrije regio is aangemerkt;

overwegende dat vanwege allerlei praktische problemen de commissie-Terlouw in het recente verleden heeft geconstateerd dat Nederland in wezen te klein is voor ggo-teelten;

verzoekt de regering, de mogelijkheden te onderzoeken op grond waarvan het gehele grondgebied van Nederland dan wel grote delen daarvan voorlopig kunnen worden aangemerkt als ggo-vrije regio en daarover in overleg te treden met de Duitse en Belgische regering,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Rouvoet, Duyvendak en Van Velzen. Naar mij blijkt, wordt zij voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 14 (29404).

De heer **Ormel** (CDA): Collega Rouvoet heeft vier zeer uitgebreide moties ingediend die eigenlijk allemaal de strekking hebben dat hij

tegen de introductie is van genetisch gemodificeerde organismen in Nederland. Waarom zet hij dat niet gewoon in één heldere, duidelijke motie?

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): In het algemeen overleg heb ik aangegeven dat wij zouden kunnen instemmen onder zeer strikte voorwaarden. Die betreffen met name de waarborgen. Op die waarborgen dringen wij aan in deze moties. Het zal u zijn opvallend dat er in de moties nogal eens staat: "zolang niet is voldaan aan". Die formulering drukt precies het voorzorgprincipe uit. Het zou mij een lief dien waard zijn als de Kamer in brede zin het voorzorgprincipe "neen, tenzij aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan" zou steunen. Deze moties, die ik mede namens een aantal collega's heb ingediend, geven invulling aan het voorzorgprincipe op een cruciaal terrein. Het is geen "neen", maar een invulling van het "neen, tenzij".

De heer **Ormel** (CDA): Denkt u niet dat in een open systeem als de landbouw de risicobeheersing uiteindelijk een werkbare situatie geeft, en dat het voorzorgprincipe er eigenlijk voor zorgt dat iets niet kan worden geïntroduceerd?

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Dat zou een heel nieuwe interpretatie van het voorzorgprincipe zijn. Het voorzorgprincipe is een zaak van "neen, tenzij". Je doet iets niet, tenzij je de waarborgen hebt geschapen voor die belangen die je zwaar vindt wegen. Dat is altijd het uitgangspunt geweest van mijn fractie. Het is geen garantie dat het niet gebeurt, maar de keuzevrijheid van boer en consument en het waarborgen van het gescheiden blijven van beide terreinen zijn zulke essentiële, zwaarwegende belangen, dat wij daaraan niet voorbij mogen gaan. Onzes inziens gaat dat nu wel gebeuren, en daarom heb ik deze moties ingediend. Wij willen de genoemde risico's niet lopen en het voorzorgprincipe is het ideale uitgangspunt om daaraan invulling te geven.

□

De heer **Waalkens** (PvdA): Voorzitter. In het algemeen overleg over de coëxistentie heeft de PvdA-fractie

twee cruciale punten ingebracht, te weten de keuzevrijheid voor consumenten en producenten en het creëren van eerlijke kansen voor de biologische productie, naast de productie van gangbare en genetisch gemodificeerde gewassen en producten. Ik dien een drietal moties in, waarvan de eerste een wat meer technische motie is, over de informatieplicht.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het van wezenlijk belang is dat bij de commerciële teelt van genetisch gemodificeerde gewassen het gebied (en de belendende percelen) informatie heeft over de teelt van die gewassen;

overwegende dat deze informatie vroegtijdig beschikbaar moet zijn in verband met eventuele risico's, dan wel eventuele aanvullende eisen van afnemers;

verzoekt de regering, de informatieplicht en het tijdstip van het verstrekken van informatie over het telen van ggo-gewassen zodanig vorm te geven dat eenieder vroegtijdig in staat wordt gesteld maatregelen te treffen indien nodig, daarbij kan het tijdstip 1 september gelden of ten minste een hal jaar voorafgaande aan het planten of zaaien van ggo-gewassen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Waalkens, Rouvoet en Van Velzen. Naar mij blijkt, wordt zij voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 15 (29404).

De heer **Waalkens** (PvdA): De tweede motie gaat over aansprakelijkheid en verantwoordelijkheid.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat convenantpartijen overeengekomen zijn om door te

Waalkens

praten over de aanbevelingen uit het convenant;

overwegende dat de regering de aansprakelijkheid en verantwoordelijkheid wil regelen via productschapverordeningen;

van mening dat de regering hierin een eerste verantwoordelijkheid heeft;

verzoekt de regering, in het specifieke geval van (onbedoelde) contaminatie de aansprakelijkheidsstelling wettelijk te regelen, waarbij de aansprakelijkheid gelegd wordt bij degene die door teelt of verwerking van ggo-gewassen de bron van de contaminatie is,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door de leden Waalkens, Rouvoet en Van der Ham. Naar mij blijkt, wordt zij voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 16 (29404).

De heer Waalkens (PvdA): De derde motie gaat over een aangelegen punt, namelijk het wettelijk vastleggen van de coëxistentie en de keuzevrijheid in hun ultieme vorm. Bij herhaling is dit punt door mijn fractie ingebracht.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat zaaizaad en pootgoed aan het begin staan van vermeerdering van gewassen;

constaterende dat keuzevrijheid voor producenten in het geding is als uitgangsmateriaal zwaarder is gecontamineerd dan 0,1% zijnde de detectiegrens;

spreekt uit dat aan de detectiegrens van 0,1% bij zaaizaad en pootgoed wordt vastgehouden;

verzoekt de regering, alles in het werk te stellen om deze normstelling op Europees niveau wettelijk vast te leggen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door de leden Waalkens, Ormel, Rouvoet en Van Velzen. Naar mij blijkt, wordt zij voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 17 (29404).

Mevrouw Van Gent (GroenLinks): Voorzitter. Ik vervang mijn collega Wijnand Duyvendak in verband met de grote drukte. Hij heeft in het algemeen overleg uitgebreid aangegeven waar mijn fractie staat in dit debat. Aan mij de eer om op twee punten moties in te dienen, omdat wij die punten nog niet goed genoeg vinden.

De eerste motie luidt als volgt.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat in het coëxistentieconvenant geen afspraken zijn gemaakt over de isolatieafstanden rondom veldproeven;

overwegende dat veldproeven worden gedaan met niet toegelaten gewassen die niet veilig zijn verklaard voor mens en milieu en dat daarom geen uitkruising vanuit de veldproeven mag plaatsvinden;

overwegende dat in het convenant alleen een aanbeveling is gedaan voor aardappels, mais en bieten;

verzoekt de regering, bindende voorwaarden aangaande isolatieafstanden vast te leggen in de vergunningsvoorschriften voor veldproeven en hieraan hoge prioriteit te geven,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door de leden Duyvendak, Waalkens, Rouvoet en Van Velzen. Naar mij blijkt, wordt zij voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 18 (29404).

Mevrouw Van Gent (GroenLinks): De tweede motie gaat uit van het principe "de vervuiler betaalt". Mevrouw Van Velzen heeft net ook een motie ingediend die hierover gaat. Het kan zijn dat wij de moties

nog op een of andere manier in elkaar schuiven. Omdat onze motie een iets andere invalshoek heeft, dien ik haar echter toch in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het toestaan van coëxistentie het directe belang dient van bedrijven die genetisch gemanipuleerde gewassen willen telen;

overwegende dat met het toestaan van de teelt van genetisch gemanipuleerde gewassen het gevaar bestaat van genetische vervuiling bij conventionele en biologische land- en tuinbouw, wat financiële schade en imagoschade toebrengt aan de getroffen telers;

overwegende dat uit de oorzakelijke relatie dient te volgen dat de veroorzakers van de eventuele schade aansprakelijk zijn;

verzoekt de regering om het in het convenant voorgestelde schadefonds te laten financieren door de bedrijven die de genetisch gemanipuleerde gewassen telen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door de leden Duyvendak en Rouvoet. Naar mij blijkt, wordt zij voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 19 (29404).

De heer Van den Brink (LPF): Voorzitter. Ik heb niet meegedaan aan het AO, omdat ik niet in het land was. Daarom heb ik een heel sobere bijdrage en een heel sobere motie. De LPF-fractie heeft geen problemen met gentechnologie, maar zij wil een aantal zaken veiliggesteld hebben. De motie luidt als volgt.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de ontwikkelingen

Van den Brink

van genetisch gemodificeerde gewassen zal toenemen;

van mening zijnde dat voorkomen dient te worden dat enig moment het oorspronkelijke niet-gemodificeerde uitgangsmateriaal niet meer voorradig is;

verzoekt de regering, een "verplichting" in het leven te roepen die ertoe leidt dat genetisch niet-gemodificeerd uitgangsmateriaal bewaard blijft,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door het lid Van den Brink. Naar mij blijkt, wordt zij voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 20 (29404).

□

Minister Veerman: Voorzitter. Ik moet aanvaarding van de eerste motie ontraden. Het gaat hier om het principe "de vervuiler betaalt". Partijen hebben hierover afspraken gemaakt. Het fonds wordt gevoed door de bijdragen van alle relevante partijen.

De tweede motie van mevrouw Van Velzen betreft de aansprakelijkheid en de wettelijke basis daarvoor. In het Burgerlijk Wetboek zijn de verhoudingen tussen partijen in de particuliere sfeer vastgelegd. Zoals ik net releveerde, hebben partijen afspraken gemaakt over het fonds. Dat alles is voldoende. Ik ontraad derhalve aanvaarding van deze motie.

De eerste motie van de heer Rouvoet heeft betrekking op de keten, het zorgsprincipe en de keuzevrijheid van consument en producent. Het is misschien goed, eerst vast te stellen dat wij het vandaag hebben over de coëxistentie en niet over de toelating van genetisch gemodificeerde organismen. De toelatingskwestie is een aparte kwestie, waar niet ik maar de staatssecretaris over gaat. Als een genetisch gemodificeerd zaai-zaad of pootgoed is toegelaten, rijst de vraag hoe de twee teelten zich met elkaar verhouden en op welke wijze keuzevrijheid kan worden gegarandeerd. De motie van de heer Rouvoet heeft hierop betrekking. Het toelaten staat hier dus niet ter discussie. Wij proberen coëxistentie vorm te geven door middel van de afspraken van de

commissie-Van Dijk. Juist die zijn er met nadruk op gericht om de keuzevrijheid tussen producent en consument zeker te stellen. Boeren moeten de vrijheid hebben om te kiezen. Zij hebben dan ook hun verantwoordelijkheid. De overheid draagt verantwoordelijkheid in de vorm van handhaving van de gemaakte afspraken over bijvoorbeeld afstanden. De keuzevrijheid van de consument wordt gewaarborgd door de desbetreffende verordeningen van de Europese Unie, bijvoorbeeld de etiketteringswet dat er niet meer dan 0,9% aan materiaal mag zijn. Om deze redenen moet ik aanvaarding van deze motie ontraden.

De tweede motie van de heer Rouvoet gaat over tracering. Na uitvoerige besprekingen in EU-verband zijn de lidstaten overeengekomen om dat niet te doen. Aangezien Nederland lidstaat is, moet ik aanvaarding van deze motie ontraden.

De derde motie van de heer Rouvoet heeft betrekking op de scheiding van veevoer en op ggo-houdende en ggo-vrije stromen. In de eerste plaats is dit heel nadrukkelijk de verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven. Marktwerking kan en zal het ontstaan van gescheiden stromen bewerkstelligen. Het is immers in het belang van degenen die het wel of niet wensen dat zulks kan worden gegarandeerd. De overheid is geen marktpartij, want de overheid verhandelt geen veevoer. Ik ontraad derhalve aanvaarding van deze motie.

De vierde motie van de heer Rouvoet betreft de onderzoeken van ggo-vrij Nederland en ggo-vrije regio's. De Nederlandse regering ondersteunt het EU-beleid omdat er drie teeltvormen mogelijk moeten zijn: ggo-teelt, ggo-vrije teelt en biologische teelt. Dat is van belang voor de keuzevrijheid van zowel producent als consument. Derhalve ontraad ik aanvaarding van deze motie.

De heer Rouvoet (ChristenUnie): Zonder het debat van vorige week over te doen, wil ik toch terugkomen op de derde motie. De minister zegt wel heel snel dat dit de verantwoordelijkheid is van het bedrijfsleven. Zegt hij daarmee dat de overheid geen enkele verantwoordelijkheid heeft bij het gescheiden houden van

de ggo-vrije en de ggo-houdende stroom veevoer?

Minister Veerman: De overheid is eraan gehouden om datgene te handhaven en te controleren wat in Europees verband is afgesproken over de contaminatiegrenzen. Voor het overige is het de verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven om te voldoen aan de eisen die de markt stelt op het gebied van ggo-vrije en ggo-houdende stromen.

De heer Rouvoet (ChristenUnie): Is de overheid verantwoordelijk voor het resultaat of gaat zij ook over de manier waarop dat kan worden bereikt, onder andere door een gescheiden aanvoer tot stand te brengen of daarvoor in ieder geval waarborgen te creëren?

Minister Veerman: Het antwoord is duidelijk. De overheid is verantwoordelijk voor het resultaat, maar niet voor de wijze waarop. De overheid handelt niet in veevoer.

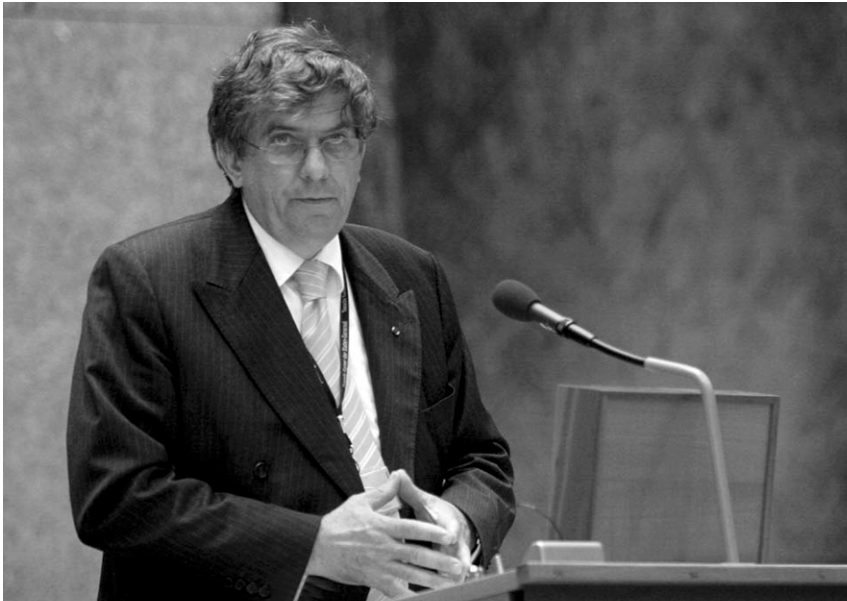
Mevrouw Van Velzen (SP): Als het op veevoer aankomt, lijkt het wel alsof wij in Nederland een omgekeerde etiketteringsplicht hebben. In de praktijk gaan alle veevoederbedrijven gewoon etiketteren, ook als het er niet in zit, want dat scheelt een hoop papierzooi en bureaucratie. Wat vindt de minister daarvan? De helderheid en keuzevrijheid zijn daarmee namelijk verdwenen.

Minister Veerman: Ik zal alles ondersteunen in de veevoersektor wat die duidelijkheid bewerkstelligt.

Mevrouw Van Velzen (SP): Ik begrijp dus dat de minister zegt dat hij niets doet en dat het initiatief uit de sector moet komen.

Minister Veerman: Ik dacht dat ik dat in antwoord op de heer Rouvoet al duidelijk had gemaakt.

Ik kom te spreken over de moties van de heer Waalkens. Zijn tweede motie betreft de wettelijke aansprakelijkheidsregeling. De staatssecretaris en ik hebben besproken wie op deze motie zou reageren, maar hij vertrouwt het mij toe. Ik zou zeggen: luistert u goed, mijnheer de staatssecretaris! In het AO heb ik al gezegd dat de partijen zelf hebben afgesproken dat de informatie op 1 februari beschikbaar moet zijn. Ik ben van mening dat wij dat moeten

De heer Veerman, minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

© M. Sablerolle – Gouda

respecteren. Komt men tot andere inzichten en wil men andere data, dan lijkt mij dat een zaak voor de partijen.

De heer **Waalkens** (PvdA): De convenantpartijen gaan weer rond de tafel zitten. Ik heb de Kamer om een uitspraak gevraagd, omdat ik het toch wel een wezenlijk punt vind. Als de informatie niet of te laat bekend is, kan dat leiden tot polarisatie tussen boeren onderling.

Minister **Veerman**: De heer Waalkens zegt het zelf al: partijen gaan weer om de tafel. Ik ben daar buitengewoon dankbaar voor. Het is een goede actie geweest van verschillende partijen om dat te bewerkstelligen. Ik ben ook blij dat de partijen die stap zetten. Ik vind dat ik daarbuiten moet blijven. Mocht er een probleem ontstaan, dan denk ik dat zij mij zoals gebruikelijk wel weten te vinden.

De derde motie van de heer Waalkens gaat over de detectiegrens. Het bereiken van de detectiegrens bij 0,1 is een streven dat ik ondersteun. Van grote betekenis is dat wij dat streven in Europees verband vormgeven. Anders heeft het ene land concurrentienadeel ten opzichte van het andere land. Dat moge duidelijk zijn. De zaaizaadhandel opereert internationaal en moet wat dat betreft te maken krijgen met zo

breed mogelijke afspraken. In eerste instantie moet dit in Europees verband gebeuren, maar mijn voorkeur gaat ernaar uit dat dit zich tot alle landen die de desbetreffende overeenkomsten over het kwekersrecht hebben ondertekend, zal uitstrekken. Ik ben dus bereid om deze motie als ondersteuning van beleid aan te merken, met de opmerking dat wij partijen nu de gelegenheid geven om daarnaar te streven in de onderhandelingen en in de verdere voortzetting van het coëxistentieoverleg. Ik zal mij er in die zin mee bemoeien dat ik mijn best zal doen om dit op Europees niveau te bewerkstelligen. Ik wil het overleg niet belasten door te zeggen dat dit even snel in Nederland moet worden geregeld. Met inachtneming van deze opmerkingen kan ik deze motie als ondersteuning van beleid kwalificeren.

Ik kom bij de motie van mevrouw Van Gent over het schadefonds. Het dunkt mij dat ik de redenen die ik gaf bij de motie van mevrouw Van Velzen, ook hier van toepassing kan verklaren. Ik zie het verschil niet.

De motie van de heer Van den Brink mag ik kwalificeren als ondersteuning van beleid. Ik zal mij inspannen om dit gerealiseerd te krijgen. Het is een legitieme wens om puur uitgangsmateriaal te willen bewaren. Wij kennen al het verschijnsel van genenbanken.

Waarschijnlijk denkt de heer Van den Brink op dit punt in dezelfde richting. Ik zal mij dus oriënteren op de mogelijkheden om hieraan gestalte te geven.

□

Staatssecretaris **Van Geel**: Voorzitter. Volgens mij rest mij slechts de motie van mevrouw Van Gent over het opnemen van isolatieafstanden in de veldproefvergunningen. In de eerste plaats heb ik tijdens het AO van 16 juni gezegd dat het huidige Nederlandse wettelijk kader geen basis biedt om andere verplichtingen op te nemen dan de verplichtingen die voortvloeien uit de risico's voor mens en milieu. Het is dus een wettelijke onmogelijkheid. In de tweede plaats bestaat de mogelijkheid dat de Europese Commissie komt met een coëxistentieverordening of met een richtlijn op dit punt. Het lijkt mij verstandig om hierop te wachten. Anders zouden wij nu iets regelen dat vervolgens wordt achterhaald door een Europese ontwikkeling. In de derde plaats staat het de partijen natuurlijk vrij om op korte termijn op basis van vrijwilligheid afspraken te maken over coëxistentieafstanden.

De heer **Waalkens** (PvdA): Is het de inzet van het kabinet om de isolatieafstanden in Europees verband te regelen in kaderverordeningen of richtlijnen?

Staatssecretaris **Van Geel**: Dat ligt natuurlijk aan de inhoud ervan. Dat zullen wij ter plekke beoordelen. Ik heb nog geen uitgesproken mening hierover. Laten wij eerst maar eens kijken hoe het in Nederland loopt. Wij zullen de discussie afwachten en beoordelen op grond van de voorstellen die daadwerkelijk worden gedaan.

De heer **Waalkens** (PvdA): Daar waar het Europese speelveld steeds als level playing field wordt gebruikt, kruipt de staatssecretaris nu in een nationaal discours. Is hij bereid om zich in te zetten voor de Europese regeling op het terrein van coëxistentie, hetzij wettelijk, hetzij via richtlijnen?

Staatssecretaris **Van Geel**: Ik ben voorstander van geharmoniseerde regelgeving in Europa. Ingaande op de vraag hangt het ervan af of het

Van Geel

proportioneel is of dat het onder andere criteria valt.

De **voorzitter**: Eén motie betreft een ondersteuning van het beleid. Ik geef de heer Waalkens in overweging, deze motie in te trekken.

De heer **Waalkens** (PvdA): Voorzitter. De wacht nog op een reactie op de motie over de aansprakelijkheid.

□

Minister **Veerman**: De reactie op deze motie past in een antwoord dat ik eerder heb gegeven. De wettelijke regeling die de heer Waalkens voorstelt, is mijns inziens niet aan de orde omdat afspraken tussen partijen dit genoegzaam dekken. Het BW biedt de basis voor verdeling van aansprakelijkheid en afdwinging tussen private partijen.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik geef de indieners van moties die een ondersteuning van beleid behelzen, in overweging dit soort moties in te trekken als u het met de kwalificatie eens bent.

Aan de orde is het **debat** naar aanleiding van een schriftelijk overleg over het wetsvoorstel **Wijziging van het Varkensbesluit en het Ingrepenbesluit (implementatie richtlijnen nr. 2001/88/EG en nr. 2001/93/EG) (30078)**.

□

De heer **Waalkens** (PvdA): Voorzitter. Een voortzetting van een schriftelijk overleg heeft mij op het verkeerde been gezet, omdat ik veronderstelde dat op het moment waarop een schriftelijk overleg begint, de voorhangprocedure wordt gestopt. Dit is dus niet het geval. Ik heb de wijziging van het Varkensbesluit en het Ingrepenbesluit op de plenaire agenda laten zetten om ons standpunt duidelijk te maken en om het Varkensbesluit langs te lopen. Ik wil mijn ongenoegen en teleurstelling uitspreken over de wijzigingen. Het gaat om minimale aanpassingen en significante verslechtingen van het welzijn van varkens. Er treden verslechtingen op met betrekking tot de hoeveelheid oppervlakte voor dieren en het tijdstip van inwerking-

trekking van de verordeningen is vooruitgeschoven van 2008 naar 2013. Hierdoor worden de achterblijvers en degenen die niet hebben geïnvesteerd beloond. Dat is een slechte zaak.

Ik vraag de minister in hoeverre de overtredingen van het Varkensbesluit aanleiding geven om te veronderstellen dat mensen anticiperen op uitstel, afstel en de vrije ruimte die binnen de varkenssector wordt geclaimd.

De **voorzitter**: Ik onderbreek u even om te voorkomen dat ik u straks moet afhameren. Het systeem bij een SVO is hetzelfde als bij een VAO en dat betekent een spreektijd van twee minuten en de gelegenheid tot het indienen van een motie.

De heer **Waalkens** (PvdA): Ik ben niet van plan, een motie in te dienen omdat het alleen maar gaat over de inwerkingtrekking van het Varkensbesluit waar ik niet voor of tegen kan zijn.

De **voorzitter**: Goed, maar dan wel in twee minuten.

De heer **Waalkens** (PvdA): Kijkend naar de intensieve veehouderij, menen wij dat de oude denkpatronen in centimeters absoluut niet meer voldoen. Er moeten veel grotere sprongen worden gemaakt. Bij een totale beoordeling van de verdere ontwikkeling van de intensieve veehouderij merk ik op dat je ook de beschaving van een maatschappij kunt aflezen aan de manier waarop men met dieren omgaat. Bert Schierbeek schreef over dierenwelzijn: het is veel erger dan je denkt, en als je erover nadenkt is het nog veel erger.

Mevrouw **Van Velzen** (SP): Voorzitter. In verband met "het kerstregime" sluit ik mij helemaal aan bij het betoog van de heer Waalkens.

De **voorzitter**: Ik heb de heer Waalkens de gelegenheid gegeven, ook zonder het indienen van een motie kort het woord te voeren, dus ik moet dit nu ook aan anderen toestaan, maar naar mij blijkt, wenst niemand hiervan gebruik te maken, zodat nu het woord aan de minister is.

□

Minister **Veerman**: Voorzitter. Het is niet de bedoeling om opnieuw een debat over het Varkensbesluit te voeren, want daarover is in de afgelopen jaren genoeg gezegd, ook in de Kamer. Het Varkensbesluit is ook de resultante van uitvoering overleg met de Kamer dat al sinds 2002 plaatsvindt. Dit is het sluitstuk, dus het is terecht dat u erop wijst dat wij er niet opnieuw over moeten beginnen, maar de heer Waalkens heeft nog een aantal opmerkingen gemaakt. Een ervan betrof de controle. De wijziging van het besluit staat natuurlijk los van de controle, die vindt gewoon plaats zoals het behoort. Er zijn geen aanwijzingen dat de controles veranderd zijn of op basis van deze wijziging veranderd zouden moeten worden. Het gaat om de huisvesting van varkens. Nu kun je ervan vinden wat je wilt, maar het Varkensbesluit is strenger dan de Europese normen. In afwijking van het level playing field dat wij altijd nastreven, is de positie van degenen die verandering willen, in andere landen dus moeilijker. Dit speelt vooral een rol bij de oppervlakte-normen. Alleen de huidige categorie van varkens tot 30 kg wordt door de wijziging onderverdeeld in twee categorieën. Het punt is dat wij, als wij door de normen volledig EU-conform te maken de achterblijvers belonen, een belangrijke stap achteruit zetten. Wij zitten boven die normen en het is ook mijn overtuiging dat het nog beter moet, maar wel op Europees niveau, en wij weten allemaal hoe ingewikkeld dat is en hoeveel tijd het kost. Inhoudelijk is er dus niet zo'n groot verschil van inzicht, maar het gaat nu om het vaststellen van beleid, waarbij het ons uitgangspunt is om dat zo veel mogelijk EU-conform te doen. En hierbij gaan wij zelfs nog een stapje verder.

In het kader van de voorhangprocedure kunnen ten minste dertig leden verzoeken om de inwerkingtrekking van het besluit bij wet te regelen, maar naar mijn mening is langer uitstel van de invoering van dit besluit niet wenselijk. De sector is gebaat bij stabiele regels die zo veel mogelijk EU-conform zijn. Ik ga er op basis van dit overleg dan ook van uit dat thans niets meer de inwerkingtrekking van het besluit in de weg staat.

De heer **Waalkens** (PvdA): U zet het